

Ανισότητες και πολλαπλές διακρίσεις στον τομέα της υγειονομικής περίθαλψης

Το άρθρο 21 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης απαγορεύει κάθε διάκριση, λόγω φύλου, φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής και θρησκείας ή πεποιθήσεων. Το άρθρο 35 ορίζει ότι κάθε πρόσωπο δικαιούται να έχει πρόσβαση στην πρόληψη σε θέματα υγείας και να απολαύει ιατρικής περίθαλψης, σύμφωνα με τις προϋποθέσεις που ορίζονται στις εθνικές νομοθεσίες και πρακτικές.

Πλαίσιο πολιτικής

Η νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης απαγορεύει τις διακρίσεις βασικά για έξι λόγους: φύλο, ηλικία, αναπηρία, θρησκεία ή πεποιθήσεις, φυλετική ή εθνοτική καταγωγή, σεξουαλικό προσανατολισμό. Ωστόσο, οι άνθρωποι υφίστανται πολύ συχνά διακρίσεις για περισσότερους από έναν λόγους αυτό αποκαλείται «πολλαπλή διάκριση», ένα φαινόμενο το οποίο δεν έχει τύχει μεγάλης προβολής έως τώρα, ιδίως όσον αφορά την υγειονομική περίθαλψη. Για το λόγο αυτό ο Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποφάσισε τη διερεύνηση της πολύπλοκης αλληλεπίδρασης των παραγόντων που ενδέχεται να θέτουν εμπόδια στην ισότιμη πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη.

Η συγκεκριμένη έρευνα εξετάζει περιπτώσεις «πολλαπλών διακρίσεων» στον τομέα της υγειονομικής περίθαλψης τις οποίες υφίστανται, για παράδειγμα, ηλικιωμένα άτομα που ανήκουν σε εθνοτικές μειονότητες.

Πολλαπλές διακρίσεις

Οι πολλαπλές διακρίσεις περιγράφουν την κατάσταση κατά την οποία ένα άτομο υφίσταται διακρίσεις για περισσότερους από έναν λόγους. Μπορούν δε να χαρακτηριστούν ως:

- **Σωρευτικές**, ανεξάρτητες μεταξύ τους διακρίσεις, δηλαδή διακρίσεις που οφείλονται σε διαφορετικούς λόγους ή παράγοντες, για παράδειγμα, όταν μια ηλικιωμένη γυναίκα υφίσταται διακρίσεις στον χώρο εργασίας λόγω του φύλου της και διακρίσεις κατά την πρόσβασή της στην υγειονομική περίθαλψη λόγω της ηλικίας της;
- **Συνδυαστικές ή διατομεακές διακρίσεις**, δηλαδή διακρίσεις οι οποίες βασίζονται στον συνδυασμό δύο ή περισσότερων χαρακτηριστικών ή παραγόντων. Για παράδειγμα, μια γυναίκα Ρομά μπορεί να υποστεί διακρίσεις κατά τον τοκετό της σε νοσοκομείο όχι μόνο επειδή είναι γυναίκα (αφού δεν υφίστανται όλες οι γυναίκες παρόμοιες διακρίσεις), ούτε μόνο επειδή είναι Ρομά (αφού όλοι οι Ρομά, για παράδειγμα άνδρες, δεν αντιμετωπίζουν αυτό το πρόβλημα). Επομένως, αντιμετωπίζει διακριτική μεταχείριση επειδή είναι ταυτόχρονα Ρομά και γυναίκα.

Τα αποτελέσματά της θα συμβάλλουν στη συζήτηση σχετικά με τον καλύτερο τρόπο αντιμετώπισης των πολλαπλών διακρίσεων, καθώς και στις συζητήσεις όσον αφορά την «οριζόντια οδηγία» που έχει προτείνει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η οποία θα επεκτείνει την προστασία κατά των διακρίσεων και σε άλλους τομείς πέραν της απασχόλησης.

Νομικό πλαίσιο στην ΕΕ

Όσον αφορά την αντιμετώπιση των πολλαπλών διακρίσεων κατά την πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη, από νομική άποψη προκύπτουν δύο δυσκολίες:

- Η νομοθεσία της ΕΕ προστατεύει από τη διακριτική μεταχείριση στην υγεία μόνο για λόγους φύλου και φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής. Η προτεινόμενη «οριζόντια οδηγία», η οποία θα μπορούσε να παράσχει προστασία και κατά των διακρίσεων που οφείλονται σε όλους τους άλλους λόγους, δηλαδή λόγω θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας και σεξουαλικού προσανατολισμού, είναι ακόμα υπό διαπραγμάτευση.
- Η νομοθεσία της ΕΕ και οι νομοθεσίες των περισσότερων κρατών μελών της ΕΕ δεν αναγνωρίζουν συγκεκριμένα το φαινόμενο των πολλαπλών διακρίσεων.

Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τα θύματα πολλαπλών διακρίσεων να αντιμετωπίζουν δυσκολίες κατά την προσφυγή τους στο δικαστήριο ή σε άλλο αρμόδιο όργανο υποβολής καταγγελιών. Επιπλέον, οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής δεν είναι υποχρεωμένοι να λαμβάνουν υπόψη τους τις πολλαπλές διακρίσεις κατά τον σχεδιασμό πολιτικών που αποσκοπούν στη βελτίωση της ισότιμης πρόσβασης στην υγειονομική περίθαλψη.

Το σχέδιο για τις πολλαπλές διακρίσεις του FRA

Η υγειονομική περίθαλψη είναι σημαντικό αγαθό για όλους. Μερικοί άνθρωποι μπορεί να υποστούν διακρίσεις κατά την πρόσβασή τους στην υγειονομική περίθαλψη για διαφορετικούς και, συχνά, για σύνθετους λόγους. Ως εκ τούτου, υπάρχει ανάγκη καλύτερης κατανόησης της ευπάθειας των ατόμων που έχουν υποστεί διακρίσεις λόγω συνδυασμού παραγόντων όπως η ηλικία ή/και η φυλετική ή/και η εθνοτική καταγωγή ή/και η αναπηρία. Σε αυτό το πλαίσιο, ο Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης διεξήγαγε μια μελέτη ειδικά για:

- **να προσδιοριστούν τα εμπόδια** και οι διακρίσεις που εμποδίζουν την πρόσβαση σε υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης ή, με άλλα λόγια, να εκτιμηθεί η ευκολία με την οποία μπορούν να λάβουν υγειονομική περίθαλψη άτομα τα οποία διατρέχουν υψηλότερο κίνδυνο αποκλεισμού λόγω αλληλεπίδρασης παραγόντων,

όπως η ηλικία ή/και η φυλετική ή/και η εθνοτική καταγωγή ή/και η αναπηρία

- να **σχεδιαστούν πολιτικές** στα κράτη μέλη της ΕΕ που να αποσκοπούν στη βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών υγείας και της ποιότητας υγείας για τα εν λόγω άτομα
- να προσδιοριστούν τρόποι μέσω των οποίων οι **επαγγελματίες του τομέα της υγείας** θα ανταποκρίνονται στις ανάγκες των εν λόγω ατόμων.

Μεθοδολογία

Η έρευνα εστιάστηκε σε τρεις ιδιαίτερα αντιπροσωπευτικές ομάδες οι οποίες υφίστανται διακρίσεις κατά την πρόσβασή τους στην υγειονομική περίθαλψη:

- γυναίκες από μεταναστευτικές ή/και εθνοτικές μειονότητες, συμπεριλαμβανομένων γυναικών με αναπηρίες
- ηλικιωμένα άτομα από μεταναστευτικές ή/και εθνοτικές μειονότητες, συμπεριλαμβανομένων ηλικιωμένων με αναπηρίες
- νέους 18 έως 25 ετών με διανοητικές αναπηρίες που προέρχονται από μεταναστευτικές ή/και εθνοτικές μειονότητες.

Η έρευνα βασίστηκε σε:

Συνεντεύξεις με 180 χρήστες υπηρεσιών υγείας επικεντρωμένες σε αυτές τις τρεις ευπαθείς ομάδες και με 125 επαγγελματίες του τομέα της υγείας, όπως ιατρούς, νοσοκόμες και λοιπό νοσηλευτικό προσωπικό, καθώς και ομάδες επιρροής και υπεύθυνους χάραξης πολιτικής.

Έρευνα τεκμηρίωσης για την ανάλυση της υπάρχουσας βιβλιογραφίας και των στατιστικών στοιχείων περί ανισοτήτων όσον αφορά την πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη, συμπεριλαμβανομένου του νομικού πλαισίου και χαρτογράφησης των πρωτοβουλιών της κοινοτικής πολιτικής και των εθνικών πολιτικών σε πέντε κράτη μέλη της ΕΕ: Αυστρία (Βιέννη και Γκράτς), Τσεχία (Πράγα και Κεντρική Βοημία), Ιταλία (Μπολόνια και Νάπολη), Σουηδία (Στοκχόλμη και Μάλμε), Ηνωμένο Βασίλειο (Λονδίνο και Λέστερ).

Σημαντικά ζητήματα

Πολλαπλές διακρίσεις

Ο Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης δημοσίευσε το 2011, στο πλαίσιο των αποτελεσμάτων της Έρευνας της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με τις μειονότητες και τις διακρίσεις (EU-MIDIS), στο τεύχος 5 έκθεση σχετικά με τις πολλαπλές διακρίσεις μεταξύ των εθνοτικών μειονοτήτων στην ΕΕ. Σύμφωνα με την έκθεση, τα άτομα που προέρχονται από εθνοτικές μειονότητες έχουν κατά μέσο όρο πέντε φορές περισσότερες πιθανότητες να υποστούν πολλαπλές διακρίσεις σε σχέση με άτομα της πλειονότητας του πληθυσμού.

Γυναίκες με αναπηρίες και υγειονομική περίθαλψη

Οι γυναίκες με αναπηρίες μπορεί να βιώνουν άνιση μεταχείριση κατά την πρόσβασή τους σε γυναικολογικές και μαιευτικές υπηρεσίες υγείας. Για παράδειγμα, οι γιατροί και νοσοκόμοι μπορεί να προτιμούν να μιλούν όχι απευθείας με τις γυναίκες αυτές, αλλά με τα άτομα που τις φροντίζουν. Επίσης, ενδέχεται να επηρεάζεται και το δικαίωμά τους να κάνουν παιδιά: υπάρχουν στοιχεία σύμφωνα με τα οποία σε ορισμένα κράτη μέλη της ΕΕ γυναίκες με διανοητικές και ψυχοκοινωνικές αναπηρίες πέφτουν θύματα αναγκαστικής στέρωσης.

Ανισότητες ως προς την πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη

Τα υπάρχοντα στοιχεία καταδεικνύουν ότι παράγοντες όπως η κοινωνική και οικονομική επιφάνεια, η εθνοτική προέλευση, η ηλικία, το φύλο, η αναπηρία και το καθεστώς μετανάστευσης επηρεάζουν την υγεία και τη δυνατότητα πρόσβασης στην υγειονομική περίθαλψη.

Τα ηλικιωμένα άτομα που προέρχονται από εθνοτικές μειονότητες και οι γυναίκες και τα παιδιά με αναπηρίες αποτελούν παραδείγματα ευπαθών ομάδων οι οποίες έχουν περισσότερες πιθανότητες να υποστούν άνιση μεταχείριση όσον αφορά την πρόσβασή τους στην υγειονομική περίθαλψη. Με άλλα λόγια, είναι τα άτομα τα οποία μπορεί να πλήττονται από πολλαπλές ή συνδυασμένες (διατομεακές) διακρίσεις.

Ο ρόλος των επαγγελματιών του τομέα της υγείας

Ο ρόλος των επαγγελματιών του τομέα της υγείας είναι κρίσιμης σημασίας όσον αφορά τη διασφάλιση της πρόσβασης σε καλής ποιότητας υγειονομική περίθαλψη. Συνήθως είναι υπεύθυνοι για τον καθορισμό του ποιος μπορεί να έχει πρόσβαση στην ιατρική περίθαλψη και του τύπου θεραπείας που μπορεί να παρασχεθεί.

Γιατρός αρνείται να περιθάλψει ασθενείς ευπαθών ομάδων

Τον Αύγουστο του 2010, ένας παθολόγος σε μια μικρή πόλη στην Έσση της Γερμανίας, αποφάσισε να μην περιθάλψει μουσουλμάνες γυναίκες οι οποίες φορούσαν μαντίλες, ή ασθενείς που δεν μιούσαν γερμανικά και «ισλαμικές οικογένειες με περισσότερα από πέντε παιδιά». Ανάρτησε δε αυτούς τους νέους κανόνες σε πινακίδα στο γραφείο του.

Παροχή τεκμηριωμένων συμβουλών

Με βάση τα στοιχεία που συγκέντρωσε ο Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων θα συμβουλευτεί σχετικά με τον καλύτερο τρόπο αντιμετώπισης των πολλαπλών διακρίσεων όσον αφορά στην πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Η έρευνα θα συμβάλει στις συζητήσεις για την προτεινόμενη «οριζόντια οδηγία» της ΕΕ, καθώς και για τους τρόπους αντιμετώπισης των πολλαπλών διακρίσεων κατά τη χάραξη πολιτικής, όπως και μέσω διαδικασιών υποβολής καταγγελιών. Με αυτόν τον τρόπο θα διασφαλιστεί ότι τα στοιχεία που προέκυψαν από τις συνεντεύξεις με χρήστες της υγειονομικής περίθαλψης οι οποίοι ανήκουν σε ευπαθείς ομάδες θα βρίσκονται στην πρώτη γραμμή της διαδικασίας λήψης αποφάσεων.

Τα αποτελέσματα θα παρουσιαστούν σε συγκριτική έκθεση.

Περισσότερες πληροφορίες:

Επισκόπηση των δραστηριοτήτων του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσον αφορά στις πολλαπλές διακρίσεις διατίθεται στον δικτυακό τόπο του Οργανισμού, στη διεύθυνση:

<http://fra.europa.eu/en/project/2011/multiple-discrimination-healthcare>

Το τεύχος 5 της Έρευνας της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με τις μειονότητες και τις διακρίσεις (EU-MIDIS): «Πολλαπλές διακρίσεις» διατίθεται στη διεύθυνση: fra.europa.eu/fraWebsite/research/publications/publications_per_year/2011/pub-multiple-discrimination_en.htm